

CONSERVATORIO PROFESIONAL DE MÚSICA DE OURENSE

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

ANÁLISE

Cursos 5º e 6º - Grao Profesional

CURSO 2007 - 2008

ÍNDICE

1. Introducción	3
1.1. Presentación	3
1.2. Fundamentación legal	3
1.3. Características dos alumnos	4
1.4. O profesor	4
1.5. O contexto educativo	5
1.6. Descrición e problemática da materia de Análise	5
1.7. Relación con outras materias	6
1.8. Relación cos estudos de réxime xeral	6
2. Obxectivos xerais	7
3. Contidos xerais	7
4. Avaliación	8
4.1. Criterios de avaliación	8
4.2. Instrumentos de avaliación	10
4.3. Criterios de cualificación	10
4.4. Mínimos exixibles para aprobar o curso.	11
4.5. Actividades de recuperación	11
5. Metodoloxía	12
5.1. Principios metodolóxicos	12
5.2. Métodos didácticos	12
5.3. Modelo de aprendizaxe	13
5.4. Organización do espazo e do tempo	13
5.5. Educación en valores	14
5.6. As TIC e o fomento da lectura	15
6. Atención á diversidade	15
7. Atención ó alumnado con necesidades educativas específicas de apoio educativo	16
8. Recursos materias e didácticos	17
8.1. Recursos principias	17
8.2. Recursos tecnolóxicos	17
8.3. Actividades complementarias	17
9. Bibliografía	18
10. Unidades Didácticas	19
11. Distribución temporal das Unidades Didácticas	20

1. INTRODUCCIÓN

O nivel técnico e interpretativo adquirido polo alumno permítelle traballar un repertorio de obras cuas dimensións formais, complexidade harmónica, polifónica e de elaboración temática, e variedade estilística e estética, fan necesario profundizar no coñecemento dos principais elementos e procedementos da linguaxe musical e a súa relación coas distintas técnicas compositivas, co fin de avanzar cada vez máis nunha comprensión de ditas obras que posibilite a súa interpretación axeitada. Este avance pode realizarse a través da análise, sen que sexa imprescindible desenvolver a destreza nas diferentes técnicas de escritura.

A materia de Análise pretende fornecer non só o coñecemento teórico dos principais elementos e procedementos compositivos (harmonía, contrapunto, etc.), senón tamén o de unha serie de factores de tipo histórico, indisociables do feito musical como fenómeno cultural, así como de tipo psicoperceptivo, imprescindibles para a comprensión da obra musical como fenómeno psicolóxico, ademais de proporcionar unha serie de ferramentas metodolóxicas que permitan afrontar a análise dende todos aqueles puntos de vista que poidan ser relevantes.

Toda obra de arte musical está composta a partires dunha serie de elementos morfolóxicos e procedementos sintácticos. Esa semellanza coa linguaxe permite que á música se lle poidan aplicar aqueles criterios da Lingüística que, lonxe de representar unha mera e mecánica analoxía interdisciplinar, supoñen unha vía fecunda cara o coñecemento. Os criterios de sincronía e diacronía son, quizais, os que de forma máis axeitada se adaptan á análise musical: por unha banda, na consideración do tempo psicofísico que serve de soporte ó feito sonoro, é posible distinguir no devir diacrónico do feito musical unha sucesión de momentos sincrónicos, que poden incluso ser sacados do seu contexto para ser analizados dun xeito pormenorizado; por outra, na valoración de toda obra musical como pertencente a un estilo ou, cando menos, a un autor ou a unha época, que só adquiren a súa exacta dimensión cando son comprendidos como amplos momentos sincrónicos relacionados íntimamente cos estilos ou épocas anteriores e posteriores, formando así unha pequena porción o amplo todo que é, en resumidas contas, a historia da música.

Unha obra musical é moito máis que a suma das súas partes (elementos constitutivos), e os procedementos de interacción entre elas, e incluso moito máis que a relación de todo o anterior cun determinado contexto histórico ou cultural. Porque todos eses factores, se ben é verdade que inflúen ou poden influir na valoración que se pode facer de calquera obra musical, son moitas veces comúns a unha grande cantidade de obras e, na súa capacidade de explicalas todas, está a súa incapacidade de explicar cada unha. A análise musical debe estar dirixida cara a comprensión do feito musical na súa forma global e máis profunda. Pode e debe trascender o descritivo, para adentrarse no eido do explicativo, de todo aquilo que se pode entender dunha obra e só dela. Polo tanto, o obxectivo último da materia de Análise, será acadar o maior grao posible de comprensión das obras analizadas. E isto, á súa vez, permitirá que os alumnos sexan capaces de descubrir criterios obxectivos e propios para a súa aplicación á interpretación.

Ademais, a análise musical veuse enriquecendo durante as derradeiras décadas coas aportacións provenientes doutros eidos científicos como a Física ou a Psicoloxía. É no terreo dos mecanismos da mente e a súa conxión cos estímulos físicos onde debe investigarse a orixe e as causas que determinan a nosa percepción e consecuente comprensión musical e, con iso, as asociacións e formas mínimas de cuxa suma haberá de resultar a forma global: a análise estrutural está íntimamente baseada na psicopercepción, e só pode ser plenamente comprendida neste termos.

Os contidos da materia de Análise abranguen todos aqueles conceptos referidos ós elementos integrantes da nosa linguaxe musical (sen descartar referencias a músicas non occidentais, dada a utilidade da comparación entre elementos afíns con traxectorias culturais diferentes) abarcando dende o Canto Gregoriano ata a actualidade, co fin de poder observar con gran perspectiva o contexto diacrónico no que se inseren os distintos momentos sincrónicos. Para iso a análise deberá centrarse no estudo dun reducido número de obras representativas dos diferentes períodos e estilos que, traballadas tan profundamente como sexa posible, proporcionarán unha ampla visión das técnicas musicais occidentais, así como os criterios metodolóxicos que poderán ser aplicados a análise destas obras.

Pola súa parte, os procedementos diríxense non só á asimilación técnica dunha serie de coñecementos técnicos ou estilísticos, senón que pretenden dar un paso máis aló ó incluír prácticas de identificación

auditiva dos distintos elementos e procedementos estudados, así como unha práctica instrumental básica dos mesmos que conduza á súa interiorización. Como complemento de todo iso, parece aconsellable unha mínima práctica de escritura referida a aqueles conceptos que, pola súa especial complexidade, son máis facilmente estudiáveis a través desta vía.

1.1. Presentación

A presente Programación Didáctica desenvolve unha secuenciación de obxectivos, contidos e criterios de avaliación que aparecen recollidos no Currículo Oficial vixente para a especialidade de Fundamentos de Composición. Está centrada na materia de Análise, que se imparte no 5º e 6º curso do Grao Profesional da ensinanza de música en tódalas especialidades instrumentais.

Elabórase seguindo os principios que sobre a Programación Didáctica se recollen no *Real Decreto 334/2004*. Tamén se tivo en conta o que se di ó respecto no Regulamento Orgánico dos I.E.S., así como nas diferentes Circulares de Instrucións con vistas á organización dos centros da propia Consellería de Educación e Ordenación Universitaria.

Nesta programación aparecen recollidos os seguintes apartados:

- Os obxectivos e os contidos.
- A metodoloxía que se vai aplicar.
- Os criterios, as estratexias e os procedementos de avaliación.
- Atención á diversidade e ó alumnado con necesidades especiais.
- Listado das Unidades Didácticas que a integran.

Ademais foron engadidos outros elementos que se consideraron necesarios, como o marco legal vixente, as características do alumnado, as da materia e os recursos materiais.

Na elaboración desta programación tamén se tratou de conseguir que as diferentes unidades que a integran tivesen un alto grao de relación e coherencia entre os obxectivos, os contidos e os criterios de avaliación.

Os alumnos entran en contacto con esta materia despois de cursar a de Harmonía, polo que é moi importante que esta primeira aproximación sexa de proveito e que sirva para aportar unha base sólida que lles permita afrontar con garantías os seguintes cursos do Grao Superior. Deste xeito, o camiño que comezan os alumnos no estudo do Análise, cheo de expectativas e de moitas dúbidas por iniciarse nunha nova e complexa materia para eles, debe ser percorrido co fin de que a súa formación como músicos sexa o máis completa posible.

1.2. Fundamentación legal

Para elaborar a presente programación tivéronse en conta as diferentes Leis Orgánicas, os Reais Decretos e os Decretos, que constitúen o marco legal preciso para un correcto funcionamento do ensino nos centros educativos de réxime especial. Estes documentos son os seguintes (ordenados xerárquicamente):

- *Lei Orgánica da Educación* (LOE), L.O. 2/2006, do 3 de maio, que estrutura e ordena as ensinanzas de réxime xeral e especial.
- *Lei Orgánica do Dereito á Educación* (LODE), L.O.8/1985, do 3 de xullo, que desenvolve o artigo 27.1 da Constitución Española.
- *Real Decreto 806/2006*, do 30 de xuño, que deroga as seguintes leis: *Lei Orgánica de Ordenación Xeral do Sistema Educativo* (LOXSE), 1/1990, do 3 de outubro; *Lei Orgánica da Calidade Da Ensinanza* (LOCE), 10/2002, do 23 de decembro; *Lei Orgánica de Participación, Avaliación e Goberno dos Centros Educativos* (LOPAGCE), 9/1995, do 23 de febreiro. Este R.D. tamén fixa o calendario para a aplicación da LOE a partires do curso académico 2007/2008.
- *Real Decreto 1577/2006*, do 22 de decembro, no que se establecen os currículos dos Graos Elemental e Profesional das ensinanzas da Música. Este aínda non foi desenvolvido en Galicia.
- *Real Decreto 756/1992*, do 26 de xuño, que foi o que estableceu o currículo dos graos elemental e medio das ensinanzas de Música. Este R.D. foi desenvolvido en Galicia á través do *Decreto 253/1993*, do 29 de xullo.

· *Real Decreto 83/1996*, do 26 de xaneiro, polo que se aproba o Regulamento Orgánico dos Institutos de Educación Secundaria.

· *Real Decreto 943/2003*, do 18 de xullo, onde se atende ó alumnado con necesidades educativas específicas, e polo que se regulan as condicións para flexibilizar a duración dos diferentes niveis e etapas do sistema educativo para os alumnos con alta capacidade intelectual (recollido no artigo 9).

· *Decreto 253/1993*, do 29 de xullo, exclusivo para Galicia e subordinado ó *Real Decreto 756/1992*, polo que se regulan e establecen os distintos currículos dos graos Elemental e Medio do ensino da Música.

1.3. Características dos alumnos

Coñecementos previos

Os coñecementos previos dos alumnos que comezan a estudar análise son aqueles contidos relacionados con esta materia que aparecen no currículo da materia de Harmonía, podemos resumilos nos seguintes:

- Recoñecemento auditivo e análise de pequenas estruturas tonais e formais sinxelas.
- Práctica auditiva e vocal de estruturas harmónicas (tonais), con algunha dominante secundaria ou modulación, con recoñecemento analítico do proceso.
- Identificación dos diferentes acordes e da súa función tonal.
- Improvisación no piano, baseada en pequenos esquemas harmónicos e formais.
- Identificación dos distintos elementos melódicos, rítmicos, dinámicos, cadenciais, formais, modulatorios, tímbricos e de estilo en obras escoitadas.
- Desenvolvemento de hábitos de interpretación ó piano, partindo do coñecemento e da análise dos elementos melódico-harmónicos.
- Harmonización de melodías propostas ou alleas.

Características psicolóxicas

Tendo en conta que os alumnos que cursan a materia de Análise, de idades comprendidas entre os 16 e os 18 anos, teñen que compaxinar os seus estudos musicais, xa de por sí moi esixentes, cos do ensino postobligatorio (normalmente bacharelato) e ademais, en moitos casos, atender compromisos con diferentes agrupacións musicais (bandas de música, orquestras de baile, corais, grupos de folc, rock, jazz, etc.), podemos chegar facilmente á conclusión de que o alumno se atopa nunha situación complicada dende o punto de vista académico. A todo isto hai que sumarlle o feito de que se atopa nunha etapa crucial da súa vida en nun momento afectivo e emocional especialmente delicado. Por outra banda, en moitos casos, aínda non teñen claro qué facer co seu futuro profesional, e que relación terá este coa música.

Esta delicada situación do alumno nesa etapa compre tela ben presente para que o trato con el sexa o máis axeitado para que dese xeito poder conseguir os mellores resultados posibles na aprendizaxe da análise.

1.4. O profesor

O profesor debe ser un axente motivador que, empregando variadas estratexias didácticas, tratará de esperta-lo interese, potenciar a musicalidade e a participación do alumno. Entre as estratexias básicas debemos lembrar as seguintes:

- Estimular a participación activa dos alumnos na clase.
- Coidar o xeito de presentación da información, non abusando sempre da mesma forma de comunicación.
- Empregar estratexias que fagan revivir nos alumnos os coñecementos adquiridos anteriormente, para construír sobre eles a aprendizaxe dos novos coñecementos.
- Evitar as sancións negativas polo fracaso, e a falta de recoñecemento polo éxito.
- Procurar que o alumno interveña na planificación didáctica, por exemplo, na súa preparación, opinando sobre a súa realización e dándolle a oportunidade de rexeitar ou aprobar actividades que se proponen (sempre dentro do razoable).
- Convidar ó alumno a que participe na avaliación da súa aprendizaxe.

- Espertar e desenvolver en todo momento a creatividade nos alumnos.
- Coidar permanentemente a forma de dirixirse ós alumnos, debe ser sempre moi respetuosa, non pode haber ningún xeito de menosprecio. Sempre hai a posibilidade de dicir as cousas de moitos xeitos, non convén nunca recurrir ós menos correctos. Debe respectar, e será respectado.

1.5. O contexto educativo

O centro educativo no que se desenvolverá a presente programación é o Conservatorio Profesional de Música de Ourense (dependente da Xunta de Galicia), que está situado nunha contorna urbana, na cidade de Ourense.

Este centro de educación musical cubrirá as demandas de ensinanza musical, especialmente a través do ensino instrumental, dos alumnos que formen parte dunha banda de música (formacións frecuentes no medio rural), que estudan algún instrumento de vento, ou percusión. Ó mesmo tempo, dará formación a outros alumnos, procedentes da propia cidade e da súa contorna, que en xeral, estudan piano, guitarra ou instrumentos de corda.

Aparte dos anteriormente citados, outros instrumentos que se poden estudar no centro, son: o clave, a gaita, o acordeón e o órgano, este último instrumento só se pode estudar en Galicia, neste centro.

A diversa orixe socio-cultural do alumnado, coas súas diferentes necesidades, é un importante factor a ter en conta para un bo funcionamento e o correcto enfoque do centro. Este debe ter ben presente cales son as necesidades de educación e formación musical na súa contorna para así poder atender todas as demandas.

O centro debe de dispor de aulas axeitadas para impartir a materia de Análise, incluíndo unha biblioteca de aula, un piano, un equipo de música, un PC, e outros recursos didácticos máis tradicionais como un encerado con pentagramas, xices e borrador.

Tal e como marca a lexislación, o centro tamén dispón dunha aula polivalente (sala de audicións, ou auditorio). Tamén conta con biblioteca, aula de audiovisuais e outras dotacións (como servizo de co-pistería e outros).

Dentro do Proxecto Educativo do Centro aparece reflectida a importancia de toda actividade artística e cultural na comunidade educativa, propiciando e fomentando a participación do alumnado en actividades musicais e artísticas en xeral, tanto dentro como fóra do centro, en horario lectivo ou fóra del.

1.6. Descrición e problemática da materia de Análise

No Grao Profesional o alumno debe ampliar os seus coñecementos con vistas a unha formación musical integral destinada a formar futuros músicos profesionais. Por iso a especialidade instrumental é primordial, actuando como eixo vertebrador do currículo, onde, en moitos casos as materias de carácter teórico, ou teórico-práctico quedan, ás veces (lamentablemente) nun segundo plano. De todos xeitos, hai que salientar que o estudo da Análise é esencial para unha formación completa do alumno.

Ó longo do 5º e 6º curso do Grao Profesional, a ensinanza da Análise estará centrada, sobre todo, no estudo do *sistema tonal*, pero sempre considerado baixo unha dobre vertente:

- Por unha banda, considerando que o sistema tonal posúe unhas estruturas pechadas en si mesmas, que son estudadas e analizadas pola relación estreita cun estilo musical perfectamente definido.
- Por outra, non se debe esquecer no estudo da Análise que cada estilo ocupa o seu lugar na historia da evolución da linguaxe musical de Occidente.

Tamén é importante ter en conta que o coñecemento profundo do sistema tonal sevirá de base para afrontar nun futuro o estudo das materias non instrumentais do Grao Superior. En consecuencia, o currículo ademais de pretender que o alumno desenvolva procedementos e hábitos de análise, persegue tamén acadar un coñecemento o máis completo posible do sistema tonal bimodal, e dos elementos que o constitúen.

Con todo isto, o coñecemento do funcionamento da tonalidade funcional achégalle ó alumno unha maior comprensión do feito musical, que favorecerá a súa aprendizaxe como instrumentista ó poder profundizar no estudo das obras para o seu instrumento, aportándolle unha nova visión que lle facilitará a súa asimilación e interpretación.

Cabe tamén mencionar a aqueles alumnos que teñan algunha inqueda pola creación musical, a materia que nos ocupa (xunto coa de Harmonía) será unha porta de entrada a este mundo, sendo o primeiro paso sobre o que cimentar estudos posteriores.

1.7. Relación con outras materias

Cando os alumnos comezan o estudo do Grao Profesional, nos dous primeiros cursos, estúdase Linguaxe Musical, que lle proporciona ó alumno os elementos teóricos e de tipo funcional necesarios para a práctica da lectura e da escritura musical.

Nos cursos 3º e 4º do Grao Profesional, partindo das dúas posibilidades que existen (tendo en conta se os instrumentos son sinfónicos, ou non), os alumnos cursan as materias que se expoñen a continuación:

O horario (semanal) para os instrumentos da orquestra sinfónica (frauta traveseira, oboe, clarinete, fagot, trompa, trompeta, trombón, tuba, violín, viola, violoncelo, contrabaixo, arpa, saxofón e percusión):

Instrumento, 1 hora; Harmonía, 2 h.; Orquestra, 2 h.; Música de Cámara, 1 h. e Piano Complementario, ½ h..

Para os demais instrumentos (acordeón, canto, clave, instrumentos de corda pulsada do Renacemento e do Barroco, frauta de pico, gaita, guitarra, instrumentos de púa, órgano, piano, viola da gamba, etc.):

Instrumento (ou Canto), 1 hora; Harmonía, 2 h.; Música de Cámara, 1 h.; Coro, 1 e ½ h. e Piano Complementario, ½ h..

Os alumnos que estuden Canto teñen ademais 1 hora de idioma estranxeiro.

Deste xeito, cabe observar, por exemplo, que a materia de Piano Complementario ten unha relación moi estreita coa de Análise.

Tendo en conta todo isto é doado chegar á conclusión de que para conseguir acadar estes criterios de avaliación na materia de Análise, é necesario o traballo realizado en Piano Complementario (para os alumnos non pianistas) e, sobre todo, o de Harmonía.

A materia de Coro, que é unha práctica en conxunto (co que isto ten de positivo) favorece a interiorización de contidos da Linguaxe Musical e da Harmonía, e provoca un desenvolvemento do pensamento analítico.

Con respecto ás materias de instrumento, Música de Cámara e Orquestra (para aquelas especialidades que a teñan), os contidos traballados en Análise axudarán a desenvolver as facultades musicais do alumno e repercutirán nunha mellor e máis completa formación musical e unha mellor comprensión do feito sonoro, favorecendo, dese xeito, unha maior musicalidade.

A materia de Historia da Música, proporciónalles ós alumnos os coñecementos históricos e estéticos que o instrumentista precisa para así conseguir unha interpretación o máis correcta posible.

Nesta programación non se contemplan as materias opcionais debido a súa natureza, xa que son a antesala dos estudos superiores.

1.8. Relación cos estudos de réxime xeral

Segundo a LOE 2/2006 as ensinanzas de réxime xeral constan dos seguintes niveis: Educación Infantil, Educación Primaria, Educación Secundaria e Formación Profesional. Non se contempla ningunha modificación con respecto á LOXSE e LOCE, agás que o antigo Bacharelato Musical pasa a ser un Bacharelato Artístico.

Os alumnos que estudan Análise, no 5º e 6º curso do G.P., se comezaron a estudar ós oito anos, estarán cursando o Bacharelato ou a Formación Profesional. En consecuencia, como no 3º curso da ESO o alumno xa estudou Música no seu centro de educación secundaria (obrigatoria), estará, polo tanto en mellores condicións para poder afrontar a materia de Historia da Música. Tendo en conta que os contidos de Música neste curso tratan sobre a evolución da música occidental ó longo da historia, a relación co estudo da análise é, máis ben, escasa. Pero dado que no conservatorio o alumno está levando a cabo os estudos de Historia da Música, este coñecemento acadado no ensino obrigatorio proporciónalle unha aproximación á comprensión do fenómeno musical. En consecuencia, axudarlle a ver e a comprender o sistema

tonal funcional, que se estuda no 5º e 6º curso do G.P. (despois de estudar a materia da Harmonía no 3º e 4º curso), como un elemento asociado a unha época determinada.

2. OBXECTIVOS XERAIS

a) Coñecer os principais elementos, procedementos e técnicas compositivas das distintas épocas e autores, dende o Canto Gregoriano ata a actualidade, con especial incidencia en obras renacentistas, barrocas, clásicas, románticas e contemporáneas.

b) Coñecer e comprender a evolución das técnicas compositivas dende a época modal antiga ata a actualidade, dende o punto de vista das influencias exercidas ou recibidas en cada período ou en cada estilo.

c) Analizar obras dende diferentes puntos de vista que permitan avanzar na súa comprensión, buscando sempre como obxectivo explicar a unidade orgánica global, a partir da interacción de tódolos elementos que interveñan nelas (harmonía, condución das voces, ritmo, instrumentación, textura, timbre, etc.).

d) Comprender a interrelación dos procedementos compositivos das distintas épocas coas estruturas formais que deles se derivan.

e) Aprender a recoñecer a sonoridade de combinacións instrumentais diversas, e do diferente papel que o timbre xogou nas distintas épocas da historia da música.

f) Comprender todas as interrelacións posibles existentes entre os distintos elementos que constitúen a música (harmonía, condución das voces, interválica, ritmo, textura, timbre, etc.), na súa acción conxunta como xeradores das estruturas formais en cada época e estilo musical.

g) Utilizar a estrutura formal dunha obra, entendida no seu senso de resultado da interacción entre tódolos parámetros musicais, para conseguir criterios obxectivos de interpretación.

h) escoitar internamente as obras analizadas (a través da súa lectura).

i) Tocar no piano e escoitar, na medida do posible, os elementos e procedementos básicos que caracterizan a cada época.

3. CONTIDOS XERAIS

Estudo a través da análise dos diversos componentes da linguaxe musical: forma, melodía, ritmo, transformación temática, verticalidade, horizontalidade, enlaces harmónicos, modulación, transicións, contrapunto, monodia, polifonía, procesos de tensión e relaxación, cadencias, procesos cadenciais, proporcións, polaridades, tímbrica, procesos tímbricos, textura, articulación, densidade, criterios de continuidade, coherencia, contraste, etc., partindo de obras de diferentes autores, dende o Canto Gregoriano ata os nosos días (incluíndo referencias á música non occidental e a outros estilos musicais), e dende distintos puntos de vista analíticos (estudo dos procedementos compositivos, análise estrutural, harmónico, melódico, rítmico, historicista, etc.). Práctica auditiva dos distintos elementos estudados.

Para conseguir os obxectivos citados anteriormente, serán impartidos os seguintes contidos. Dada a natureza maioritariamente procedimental da materia, obviouse a tradicional separación entre contidos conceptuais, procedimentais e actitudinais. Os contidos son os seguintes:

- Motivo, semifrase, frase e período.
- Antecedente, consecuente, desenvolvemento motivico e variación progresiva.
- Forma binaria e ternaria.
- O Canto Gregoriano - A Misa.
- Desenvolvemento posterior do Canto Gregoriano - A Secuencia e o Tropo.
- O nacemento da polifonía.
- Ars Antiqua - O Órganum, Discantus, Conductus e a Cantiga.
- O Motete.
- Ars Nova - O Virelai, Rondeau e a Ballade.
- O Trecento - O Madrigal, Caccia e a Ballata.
- A polifonía na primeira metade do século XV - O Fauxbourdon, Carol, Motete e a Chanson.
- O Renacemento.
- A Polifonía do século XVI - O Madrigal, Lied, Quodlibet e o Villancico.

- O nacemento da música instrumental no século XVI - O Ricercare, Canzona e o Tema con Variacións.
- O Barroco - O *Baixo Contínuo*, o Sistema Tonal bimodal, a Monodia e o Contrapunto.
- A Imitación, Canon, e a Invención.
- A Fuga.
- Formas de música vocal - A Cantata, Coral e o Oratorio.
- O nacemento da Ópera.
- Formas de música instrumental - A Fantasía, a Canzona, a Sonata, a Toccata e o Preludio Coral.
- A Suite - A Suite orquestral.
- A Variación
- A Sonata barroca.
- O Concerto - Grosso e solista.
- O Clasicismo - A Sonata clásica, o Minué, Scherzo e o Rondó - O Rondó-Sonata.
- O Divertimento.
- O Cuarteto.
- A Sinfonía clásica.
- O Concerto clásico.
- A Obertura.
- O Romanticismo - O Lied.
- As pequenas formas pianísticas románticas - Bagatela, Balada, Barcarola, Berceuse, Capricho, Elegía, Escocesa, Estudio, Fantasía, Impromptu, Intermezzo, Mazurca, Momento musical, Nocturno, Novelette, Polonesa, Rapsodia, Romanza sen palabras, Tarantela e Vals.
- A Sonata romántica.
- A Sinfonía romántica.
- O Concerto romántico.
- O Preludio - A Suite sinfónica.
- A Ópera romántica.
- O Drama musical - O *Leitmotiv*.
- O Postromanticismo - O Poema sinfónico.
- O Nacionalismo musical - Rusia e outros países.
- O Ballet.
- O Impresionismo - Francia.
- O Neoclasicismo - O Contrapunto no século XX.
- O Expresionismo - O Dodecafonismo.
- O Serialismo.
- Indeterminación - Novas correntes.

4. AVALIACIÓN

A avaliación debe ter unha función orientadora e formativa. Debe ser motivadora, reflexiva e analítica. Ten que referirse ós procesos (avaliación continua) e non só ós resultados (avaliación final). Os criterios de avaliación deben garantir unha avaliación sistemática e obxectiva, que estea baseada no equilibrio entre obxectivos e resultados acadados.

Na medida en que o número de alumnos o permita, levarase a cabo un seguimento pormenorizado do progreso de cada alumno de xeito individualizado.

4.1. Criterios de avaliación

1. Identificar a través da análise de obras os elementos morfolóxicos das distintas épocas da lingua musical occidental.

Con este criterio poderase avaliar a habilidade do alumno no recoñecemento dos diferentes elementos estudados e a comprensión dende o punto de vista do estilo considerado sincrónica e diacrónicamente.

2. Identificar mediante a análise de diferentes obras de distintas épocas, os elementos e procedementos que configuran a forma a pequena escala (a pequena forma).

Con este criterio preténdese avaliar a habilidade do alumno para recoñecer os procedementos sintácticos de transformación temática, así como a súa capacidade para avaliar o papel funcional de ditos procedementos e comprendelos dende o punto de vista do estilo (considerado sincrónica e diacrónicamente).

3. Identificar a través da análise de obras de diferentes épocas da música occidental os elementos, procedementos e niveis estruturais que configuran a forma a gran escala (a gran forma).

Con este criterio preténdese avaliar a capacidade do alumno para recoñecer os criterios seguidos polo compositor na elaboración da forma xeral da obra (criterios de proporción, contraste, coherencia, etc.), comprender a interrelación de ditos criterios cos elementos que configuran a forma a pequena escala e determinar os niveis estruturais establecendo o papel que xogan os distintos elementos e procedementos dentro dos mesmos.

4. Identificar auditivamente os elementos e procedementos que configuran a forma a pequena escala.

Mediante este criterio poderá avaliarse o progreso da capacidade auditiva do alumno, a través da identificación dos diversos elementos e procedementos estudados partindo de fragmentos esencialmente homofónicos, así como doutros con maior presenza do horizontal.

5. Identificar auditivamente os elementos e procedementos que configuran a forma a gran escala.

Preténdese avaliar o progreso da capacidade auditiva do alumno na identificación dos criterios seguidos polo autor na elaboración da forma global dunha obra (criterios de proporción, coherencia, contraste, etc.), así como comprender a súa interrelación cos elementos que configuran a forma a gran escala.

6. Identificar auditiva e analíticamente diferentes configuracións tímbricas e de textura, en obras de tódolos estilos.

Mediante este criterio valorarase a capacidade do alumno para comprender e apreciar o papel desempeñado polo timbre e pola textura, e as repercusións que ambos teñen na estrutura formal das obras.

7. Identificar auditiva e analíticamente, en obras de tódalas épocas, as características instrumentais e as relacións creadas polo compositor entre a instrumentación e o resto dos elementos que configuran a estrutura musical.

Con este criterio preténdese valorar o desenvolvemento da capacidade do alumno para apreciar o papel desempeñado pola textura, dende o punto de vista compositivo e perceptivo.

8. Identificar auditiva e analíticamente as características propias das técnicas compositivas utilizadas nas diferentes etapas da historia da música.

Mediante este criterio preténdese valorar o desenvolvemento da capacidade do alumno para asociar técnicas compositivas concretas con determinados períodos ou estilos musicais.

9. Identificar auditivamente diversos erros en exercicios preparados con esta finalidade e propoñer solucións.

Con este criterio preténdese avaliar a habilidade do alumno para detectar por medio da audición os posibles defectos de realización ou estilo que poidan aparecer nun fragmento de música, así como a súa capacidade para propoñer solucións axeitadas.

10. Identificar mediante a análise diversos erros en exercicios preparados con esta finalidade e propoñer solucións.

Este criterio permitirá valorar a habilidade do alumno para detectar, por medio da análise, os posibles defectos que poidan aparecer nun fragmento de música, así como a súa capacidade para propoñer solucións axeitadas.

11. Establecer criterios obxectivos para a interpretación das obras, a partir da análise en profundidade de de tódolos elementos e procedementos que configuran unha obra musical en calquera estilo.

Este criterio permitirá valorar a capacidade crítica obxectiva do alumno, dende o punto de vista interpretativo, así como a súa capacidade de aplicación a todos os estilos musicais.

12.. Improvisar nun instrumento polifónico, a partir de esquemas propostos, fragmentos esencialmente homofónicos, baseados nos procedementos das distintas épocas e estilos.

Mediante este criterio poderase valorar tanto a capacidade do alumno para improvisar os procedementos estudados como o grao de interiorización destes.

13. Improvisar nun instrumento polifónico, a partir de esquemas propostos, fragmentos baseados nos procedementos das distintas épocas e estilos que inclúan na súa realización elementos horizontais.

Mediante este criterio poderase valorar tanto a capacidade do alumno para improvisar os procedementos estudados como o grao de interiorización destes.

14. Comprender as problemáticas suscitadas en cada época e analizar atendendo ó contexto histórico e utilizando métodos axeitados.

Este criterio permitirá valorar a habilidade do alumno para elexir os instrumentos de análise máis axeitados a cada situación, que lle permitirán tanto obter unha información útil como extraer conclusións significativas.

15. Aplicar os coñecementos adquiridos na realización posterior de novas actividades.

Con este criterio avaliamos a calidade das aprendizaxes.

16. Valorar a importancia da análise como requisito indispensable na expresión artística e na profundización do estudo da música e amosar interese por analizar pezas de diferentes instrumentos e agrupacións e por coñecer o rico legado musical das diferentes épocas.

Este criterio permitirá valorar o grao de interese que amosa o alumno por esta disciplina fundamental na súa formación.

17. Contestar e resolver correctamente as actividades deseñadas no tempo establecido.

Este criterio permitirá valorar a oportunidade dos hábitos de estudo avaliando o rendemento en relación co tempo empregado.

18. Ser participativo e colaborar cos compañeiros na creación dun clima de traballo aque favoreza a aprendizaxe.

Este criterio permitirá valorar a capacidade de integración e traballo en grupo do alumno.

19. Expor as ideas con claridade e utilizar o vocabulario específico do tema.

Este criterio permitirá valorar a capacidade expresiva do alumno.

4.2. Instrumentos de avaliación

Os instrumentos de avaliación deben ser obxectivos, fiables e ponderables, capaces de discriminar niveis de rendemento a través de escalas cuantitativas (numéricas) e cualitativas (cualificacións).

A avaliación non estará centrada exclusivamente nos contidos de tipo conceptual, senón que se valorarán tamén os contidos procedimentais e actitudinais, polo tanto, empregaránse como ferramentas de avaliación as seguintes:

- Observación sistemática, diaria e individual de cada alumno.
- Material de clase do alumno.
- Diario de clase do profesor, onde serán anotadas as actividades realizadas con cada grupo, etc..
- Realización de traballos en grupo, abrindo un debate e con aportación de ideas de cada alumno.
- Probas escritas e orais, que deberán amosar os coñecementos adquiridos do alumno.

4.3. Criterios de cualificación

A avaliación será contínua, valorando o traballo realizado ó longo do curso, a regularidade do mesmo, a súa calidade técnica e, en aqueles apartados que esixan participación, as aportacións individuais, e o interese amosado.

Os sistemas de cualificación son a ferramenta que concreta cuantitativamente os criterios de avaliación (que avaliamos), os procedementos de avaliación (como avaliamos) e a temporalización (cando avaliamos). Nesta programación están marcadas as porcentaxes sobre a nota final, resultando as valoracións seguintes (para os alumnos con dereito a avaliación contínua):

- A participación na clase suporá un 20% da nota final.
- Os traballos realizados durante o curso, un 40% da nota final.
- Os traballos realizados en grupo, un 10% da nota final.
- Os exámes escritos ou orais, un 30% da nota final.

Cada un dos criterios de avaliación citados anteriormente será puntuado do 1 ó 10 e aplicarase á valoración sistemática das clases e tamén, ás probas específicas trimestrais (e de fin de curso).

Nas probas trimestrais (que se realizarán, ou non) deberán tratarse todos os apartados descritos con anterioridade, segundo os criterios de cualificación, cada un deles será valorado positiva ou negativamente segundo fora tratado. A suma total de tódalas puntuacións será de 10,

4.4. Mínimos exigibles para aprobar o curso

A nota final dependerá do seguimento individual, e das probas trimestrais e a final (se estas se realizan).

Para poder aprobar o curso, a nota final debe ser igual ou superior ó 5. Deberá demostrar un mínimo de destrezas que se poden resumir en:

- O alumno debe estar en disposición de poder analizar, de xeito autónomo, unha forma binaria ou ternaria.
- Identificar os trazos característicos de cada estilo e época (Idade Media, Renacemento, Barroco, Clasicismo, Romanticismo, Postromanticismo, Impresionismo, Neoclasicismo, Dodecafonismo, Expresionismo, Serialismo, etc.) e saber diferenciar uns dos outros.
- O alumno debe estar capacitado para analizar con corrección a forma *sonata*.
- Debe de recoñecer e valorar as diferencias estruturais (entre outras cuestións) entre unha *sonata* clásica, unha romántica e unha de épocas posteriores.
- Identificar as diferentes seccións dunha sonata con desenvolvemento, e doutra, sen el.
- Analizar con corrección unha forma de *minué* e *trío*.
- Recoñecer cada unha das aparicións do tema do *rondó* e ser capaz de relacionar a estrutura da forma *sonata*, coa do *rondó-sonata*.
- Identificar as distintas seccións do *cuarteto* e do *concerto* clásicos.
- Recoñecer os elementos e recursos estilísticos propios do Romanticismo.
- Relacionar o texto e a súa musicalización no *lied*.
- Identificar os procedementos harmónicos e contrapuntísticos propios da música do século XX.
- Recoñecer e identificar unha serie dodecafónica (nas diferentes posibilidades).

As probas trimestrais e a final (que se realizarán, ou non, en función do que considere oportuno o profesor) estarán constituídas por: unha análise dunha obra (como mínimo), e, se o profesor o considera conveniente, unha proba de audición (con esta valorarase a capacidade do alumno para situar histórica e estilisticamente o escoitado, así como recoñecer outros aspectos da música estudados).

4.5. Actividades de recuperación

Aqueles alumnos que non superen a materia coa avaliación continua, os que non puidesen asistir ás clases e os que queiran subir a nota obtida, deberán de realizar un exame ó final de cada trimestre.

Os trimestres suspensos non se recuperarán, ó ser materia de contido acumulativo, se un alumno aproba un trimestre, tendo un suspenso no trimestre anterior, terá recuperada a materia.

Segundo o borrador da nova reforma educativa, a LOE, os alumnos poderán promocionar ó seguinte curso tendo dúas materias suspensas (algo que non sucedía anteriormente).

Ademais tamén se contemplan exames de recuperación en setembro (ó igual que sucedía no antigo plan do ano 1966).

Os alumnos que leven un suspenso en xuño, ó igual que os que non asistiran ás clases e queiran aprobar a materia, poderán realizar un exame en setembro, dito exame será como os anteriormente descritos.

No caso de non superar a proba específica do mes de setembro, o alumno, se promociona, atoparase no curso seguinte onde será necesario atender individualmente as súas carencias con respecto á materia de Análise con exercicios axeitados que lle poidan permitir abordar o curso no que se atopa. Polo tanto, terá que asistir, con regularidade, ás clases do curso pendente e presentarse ás probas trimestrais (e a final) establecidas.

5. METODOLOXÍA

A materia de Análise contempla como obxectivo prioritario o coñecemento dos diversos sistemas compositivos da música occidental e a súa aplicación ós distintos estilos. Para acadar este dominio estudaranse obras axeitadas, para iso é necesaria a análise dos elementos que conforman a obra., dende unha perspectiva que permita relacionalos entre sí e estudalos en relación á totalidade da obra. Este traballo combina a exposición do profesor para dar as pautas xerais para a análise, o traballo individual do alumno á hora de facer dita análise, e unha exposición colectiva á hora da corrección, (sempre dirixida polo profesor).

O seguimento da evolución dos alumnos valorará o seu desenvolvemento individual, a partires dun diagnóstico inicial, con criterios adaptados ás súas propias capacidades, ó seu traballo e á súa evolución.

Independentemente da natureza do grupo, e en atención á diversidade, realizarase unha avaliación previa de coñecementos e de aptitudes. Do mesmo xeito, mediante o traballo cotiá poderemos sacar conclusións sobre cada un dos alumnos, e así crear grupos de traballo para facilitar a integración de cada alumno no seo do grupo, fomentando en todo momento un bo ambiente e unha boa relación entre todos, de respecto e amizade, que propiciará unha mellor formación. Todo isto pode levarse a cabo en certas actividades como as audicións, a análise colectiva, etc..

5.1. Principios metodolóxicos

O coñecemento actual sobre como se aprende está baseado na concepción *constructivista* que considera o coñecemento como unha construción persoal. O alumno, mediante unha actividade intelectual, elabora significados propios a partir dos coñecementos que xa tiña. Ninguén pode substituír ó alumno nesa actividade intelectual, pero esta construción realízase sempre incluída dentro dunha interacción educativa.

Os principios metodolóxicos que se traballarán nesta programación son:

- A actividade: un método activo caracterízase pola concepción inicial de que as cousas aprendense facéndoas. A actividade supón a posta en marcha dunha serie complexa de variables, que no caso da análise son, sobre todo, de carácter intelectual.

- A atención personalizada: esta é unha cuestión moi importante para que o progreso do alumno sexa o axeitado. A maior parte dos traballos realizados polos alumnos na casa e na clase de análise serán correxidos dun xeito individual, polo que o seguimento da evolución de cada alumno estará garantido.

- A socialización: a través da realización de traballos en grupo. A posta en común dos traballos realizados debe ser habitual, o feito de compartir experiencias resultará gratificante e moi estimulante, e repercutirá nun maior nivel de interacción entre eles.

- A interdisciplinidade: trasladando o aprendido ás demais materias, e sobre todo, aplicándoos sobre o propio instrumento (na medida do posible).

- A globalización: tendo en conta a natureza do grupo, homoxénea ou heteroxénea, así como outros factores do proceso educativo. Os coñecementos previos do alumno, tanto os que adquire nos estudos musicais como nos de réxime xeral, como na súa vida e experiencia cotiá.

- A educación en valores: fomentando un comportamento que respecte aqueles valores presentes nos contidos transversais. De xeito especial, o respecto ós compañeiros e os seus traballos (neste eido non convén esquecer o papel fundamental do profesor, que debe ser modélico e exemplar).

- A contorna socio-cultural: será outro elemento a ter en conta a través dos recursos didácticos que poida ofrecer en forma de agrupacións varias, actividades de tipo cultural, bibliotecas, fonotecas, *internet*, etc..

5.2. Métodos didácticos

Convén que todo método ou estratexia didáctica que empreguemos para levar a cabo os obxectivos que nos propoñamos debe responder ó principio de facer da aprendizaxe algo vivo, que entusiasme ó alumno o suficiente para que participe activamente no traballo da clase.

Os métodos a empregar poden ser os seguintes:

- Método de proxectos: este plantexa ó alumno situacións complexas co fin de resolvelas de xeito

creativo, estimulando a súa imaxinación, a creatividade e a aplicación das súas propias experiencias, neste método o alumno parte do concreto ó abstracto, principio básico da pedagogía, é dicir, partirá dos coñecementos que posúe (desta, ou doutras materias) para chegar á adquisición de novos coñecementos mediante a aprendizaxe.

- Método da aprendizaxe por descubrimento (ou dedución): con este método o alumno extrae as súas propias conclusións a partir da observación e posterior asimilación, construindo deste xeito a súa propia aprendizaxe. A consecuencia máis importante deste método é que o alumno aprende a aprender, é o máis importante para calquera tipo de aprendizaxe (no caso da análise non o será menos). Polo tanto, é moi importante achegarlle ó alumno a información básica para que el por si mesmo, poida construír a súa aprendizaxe, relacionando a nova información cos seus coñecementos. Este método presenta un problema que debe ser tido en conta, que é que o contido principal da aprendizaxe non é dado, senón autodescuberto, co cal é imprescindible comprobar o grao de comprensión de cada alumno, e se é posible, correxilas posibles malas interpretacións derivadas da observación.

- Método científico: parte do plantexamento dun problema, seguido da formulación dunha hipótese, proba a través dun experimento, introdución das conclusións na teoría inicial e reaxuste da hipótese.

5.3. Modelo de aprendizaxe

O modelo de aprendizaxe a empregar está baseado na aprendizaxe significativa, que estará inspirada no constructivismo, é dicir, partindo dos coñecementos previos do alumno desenvólvense os contidos de xeito estruturado e coherente, de forma que poidan construír novas aprendizaxes sobre o xa aprendido (tendo en conta que cada nova aprendizaxe aumenta a capacidade de aprender).

Ademais, deberase crear un ambiente axeitado no aula que sexa motivador para o alumno, tratando de crear contextos de aprendizaxe que os leven a ter ben presentes os contidos xa coñecidos, sendo isto algo asociado ó feito musical, e en particular ó estudo da análise, onde sempre hai que poñer en práctica contidos xa asimilados.

Como consecuencia de todo isto, tratarase de construír aprendizaxes a través da necesidade de lembrar os coñecementos adquiridos con anterioridade, por esta razón, faise necesario volver ós contidos impartidos que se relacionen co que se está estudando en cada momento, así como ós coñecementos adquiridos noutras materias que sirvan de base ás novas aprendizaxes.

5.4. Organización do espazo e do tempo

A organización do espazo e do tempo é fundamental, xa que condiciona en grande medida a viabilidade das aspiracións educativas.

Como estamos ante unha materia que conta cunha cociente non superior ós oito alumnos, faranse as seguintes consideracións, tendo en conta o espazo dispoñible:

- Debe procurarse que o encerado estea situado nun lugar onde tódolos alumnos poidan velo, pois terá un papel moi importante en moitas das actividades que se levarán a cabo.

- De ser posible, a ventá estará colocada á esquerda dos alumnos, dado que a maior parte dos alumnos son destros, deste xeito evitanse sombras molestas.

- Elexir unha colocación óptima para o piano, evitando a súa disposición directa ó sol, ou que estea preto do radiador e garantindo unha cómoda dispoñibilidade (para o profesor e para o alumno).

- A mesa deberá estar colocada de xeito que todos os alumnos poidan ver ó profesor, e ó contrario.

- A colocación das cadeiras de pa (mellor serían pupitres, tendo en conta as características das partituras), se é posible, será en forma de semicírculo, para que todos poidan ver ós seus compañeiros e, a súa vez, ó profesor.

- Non estaría de máis contar cun andel, con libros e discos para a súa utilización nas clases.

- O equipo de música debe estar en disposición de ser utilizado con facilidade en calquera momento, os altosfalantes estarán ben colocados para que todos os poidan escoitar.

No que se refire á organización do tempo, podemos falar de sesións variadas en función das actividades que se desenvolvan. Tamén convén cambiar, na medida do posible, de actividade para lograr que o alumno manteña a atención permanentemente.

A continuación describirase globalmente a secuencia de actividades prevista en cada unha das sesións (un exemplo entre outros posibles).

- En primeiro lugar farase un repaso dos temas tratados na clase anterior facendo breves preguntas e correxindo exercicios ou aclarando dúbidas que puidesen xurdir.

- Despois farase un breve exercicio, que pode ser oral ou escrito, de coñecementos previos para comprobar en que situación se atopa cada alumno para asimilar as novas aprendizaxes a traballar na sesión.

- Máis tarde levaranse a cabo actividades coas que se desenvolva a aprendizaxe significativa dos diferentes obxectivos a conseguir en cada sesión.

- Por último, realizaranse actividades de consolidación das aprendizaxes desenvolvidas e comprobarase se cada un dos alumnos sabe exactamente que facer para levar a cabo con garantías o traballo a realizar na súa casa.

5.5. Educación en valores

As Leis Educativas (LOXSE, LOCE, LOE) plantexan unha serie de contidos que deben percorrer todo o currículo, no senso de que non serán abordados dende unha materia en concreto, senón dende todas ó mesmo tempo, aplicando a idea da transversalidade.

Tradicionalmente nos plantexamentos formativos da ensinanza de música (e nas de réxime especial, en xeral) non se tivo en conta (por escrito) a educación en valores. De todos xeitos é importante facer unha mención especial a dita educación, debido á propia natureza do acto pedagóxico, xa que este debe proporcionar ó alumno unha formación íntegra, non só como músicos, senón tamén como persoas.

As materias transversais propostas son:

- Educación ambiental, neste punto pódese facer referencia á contaminación acústica, moi presente (por desgraza) na sociedade actual, que ten fácil conexión co mundo da música. Se temos en conta o abuso que se da na sociedade actual de certas músicas, así como a saturación que se produce por un uso indiscriminado da música en xeral, temos aquí un elemento de relación que nos permitirá facer reflexionar ós alumnos, sobre certos usos da música así como da súa calidade. Hoxe en día fálase de televisión “lixo“, de comida “lixo“ e de outras cuestións, cabe engadir tamén o de música “lixo“, que pode resultar nociva para unha boa saúde mental.

- Educación para a saúde. A música, sexa vivida como oínte, intérprete ou de outro xeito, incide moi positivamente no equilibrio persoal e no estado anímico das persoas. Convén facer unha boa selección das obras a escoitar, existe unha peza para cada momento, e moitos estilos onde escoller. Hai que descartar aquela música que non teña unha mínima calidade. Tamén evitaremos o exceso de volume á hora de escoitala, para manter así unha boa saúde dos oídos.

- Educación para a igualdade entre os sexos. Tomando como punto de partida a actividade musical en grupo, que se inicia partindo do principio de integración, respecto mutuo e reparto do traballo, sen ter en conta o sexo, nin a orientación sexual de cada alumno.

- Educación para a paz e a tolerancia. Esta cuestión ten unha presenza constante en tódalas sesións de clase, pois a relación coas persoas da contorna supón un marco de actuación onde se pon en práctica as normas básicas de convivencia e a interacción dentro do grupo. Resulta evidente que a educación musical favorece a convivencia entre as persoas.

- Educación para o lecer. É importante que o alumno no seu tempo libre poida ter experiencias vitais de todo tipo, pero dende a clase de análise podense promover actividades extraescolares de tipo lúdico-musicais (e culturais en xeral), é positivo fomentar e potenciar dende a clase, na medida do posible, afeccións positivas, pero sempre dentro dun respecto absoluto ó alumno.

- Educación do consumidor. Desenvolvendo un senso crítico no alumno ante o fenómeno musical, que lle permita poder seleccionar, cun criterio razoable e mediante a comparación de audicións e versións, os estilos e as obras a escoitar. Tampouco estaría de máis advertirlle dos perigos do consumismo irracional.

- Educación vial. É un tema difícil de abordar dende o ensino musical polo escaso parentesco que garda, pero poderíanse promover dalgún xeito actividades referentes a esta materia. Por suposto que polo

simple feito de ter que asistir ás clases, o alumno, en moitos casos, ten que ir camiñando ó centro de estudos, non estaría de máis, dende a clase instruílo mínimamente para que teña unha noción do que é a educación vial (dende o punto de vista do peón), debe saber como mínimo, como cruzar as rúas. Suponse que non é misión do profesor de análise este cometido, pero tendo en conta a escasa educación vial que existe neste país, non está de máis incidir no tema.

- Educación moral e cívica. A música en xeral ten un gran número de valores actitudinais baseados no respecto e no acatamento de normas. No que respecta a materia analítica, este tema transversal debe estar ben presente, no referente os demais compañeiros, os seus traballos, ó profesor, ó material das aulas (e dos compañeiros), ó cumprimento de horarios, etc.. Todos estes elementos teñen unha enorme importancia, tendo en conta que o alumnado atópase nunhas idades que oscilan entre os 16 e os 18 anos (na maioría dos casos) é necesario comprender que todas estas cuestións poden ser tan importantes, ou máis, como a boa asimilación dos contidos da presente programación.

5.6. As TIC e o fomento da lectura

Ademais da educación en valores, outro elemento transversal a través do cal se debe incidir dende tódalas materias é o que fai referencia ás *Tecnoloxías da Información e da Comunicación* (TIC), e o hábito da lectura e de expresarse con corrección.

No referente ás TIC, hai varios puntos sobre os que se pode incidir dende a clase de análise. Algunhas das posibilidades son, por exemplo:

- Búsqueda en *internet* de información sobre temas propostos polo profesor (ou algún alumno), estes poden estar baseados na ampliación dos contidos tratados nunha unidade didáctica determinada.

- Tamén se pode propoñer a visita a páxinas concretas relacionadas coa música clásica (ou outras músicas), especialmente, aquelas nas que se aborden aspectos determinados que teñan unha relación, dun xeito ou doutro, coa materia.

- O intercambio de información entre os alumnos é tamén importante, pois non todos teñen a mesma información sobre os compositores, os libros, os arquivos MIDI, a prensa especializada, os programas de televisión de canles especializadas, etc., este trasvase de información enriquecerá a todos os alumnos do grupo (e tamén ó profesor).

En canto ó fomento da lectura , deberá terse en conta que é un elemento importante polo que pode supor de elemento estimulador en canto a unha serie e variables que van dende a lectura por sí mesma, á curiosidade intelectual, á capacidade de investigación, á formación persoal, etc.. Como consecuencia disto, estamos desenvolvendo unhas variables que ademais de aportar a curto prazo uns evidentes beneficios, proporciónalle a cada alumno unhas ferramentas que serán moi útiles no futuro á hora de estudar, investigar, formarse como persoa e músico.

Dende a materia de análise pódense propoñer actividades do seguinte tipo:

- Utilizar revistas (ou prensa) especializadas para consultar información referente a materia de análise, ou da música en xeral.

- Consultar libros de análise e dicionarios, para consultar determinadas cuestións referentes á materia.

- Ler libros, na súa totalidade ou parcialmente, para buscar información, ou para ampliar coñecementos sobre determinados temas.

- Lectura de libros sobre música, outras artes ou literatura clásica. Este hábito sempre nos proporcionará unha maior cultura.

6. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

En primeiro lugar, hai que aclarar que este punto non se refire ó tratamento do alumnado con necesidades educativas específicas, que se presentará no seguinte apartado, senón que describe as medidas que o profesor toma con todo o alumnado, a través de estratexias variadas, para tratar de dar resposta ás diferentes necesidades que ten que afrontar. Como consecuencia, enténdense os procesos de ensinanza-aprendizaxe como un proceso no que se fai necesario ofrecer respostas diferenciadas e individuais tendo en conta a diversidade do alumnado.

Na ensinanza da análise, a atención á diversidade é moi importante e totalmente necesaria, xa que canto á resposta do alumno interveñen una serie de factores diversos como poden ser as aptitudes, a contorna sociocultural que o rodea, a aceptación dunha nova materia (a análise), a situación e a evolución dos seus estudos de réxime xeral, etc..

A atención á diversidade pode partir de actividades cotiás, co fin de obter información sobre as características de cada alumno, sacando conclusións sobre as súas virtudes e carencias, deste xeito, nun primeiro momento haberá que recoller suficiente información sobre o alumno para así poder dar unha resposta axeitada a cada unha das súas necesidades. Como consecuencia diso, en cada unidade didáctica deberán levar a cabo actividades que poidan dar resposta a todas as necesidades plantexadas no grupo, ben sexan de reforzo para aqueles alumnos que o necesiten, ou de ampliación para os que amosen facilidade na asimilación e na realización dos traballos.

Nesta materia é moi importante que o trato con cada alumno sexa o máis individual e correcto posible, xa que cada un ten as súas propias necesidades e a súa particular forma de entender o que se lle explica. É tamén fundamental non atender contra a súa autoestima (con comentarios, ou doutro xeito), pois é necesario que el se vexa con capacidade suficiente para afrontar con éxito os estudos de análise, non todos teñen a mesma capacidade, pero hai que animalos e darlle confianza para que evolucionen axeitamente. O profesor debe de tratar de comprendelos e propiciar un ambiente construtivo na clase para así, garantir o éxito final na aprendizaxe da materia.

O caso máis elevado de atención á diversidade é o que se presenta no seguinte apartado, que se refire ó alumnado con necesidades educativas específicas de apoio educativo, no que entran aqueles casos extremos que se dan tanto por exceso como por defecto.

7. ATENCIÓN Ó ALUMNADO CON NECESIDADES EDUCATIVAS ESPECÍFICAS DE APOIO EDUCATIVO (ANEAE)

A actual lexislación recolle diferentes casos baixo a denominación de *alumnado con necesidades educativas específicas de apoio educativo*. Deste xeito, podemos atoparnos con alumnos pertencentes ás seguintes categorías:

- Alumnos de incorporación tardía ó sistema educativo español.

Neste caso están todos aqueles alumnos que se incorporan ó sistema educativo con retraso, sexa cal sexa o motivo de tal retraso. Contémpnanse aquí o caso dos alumnos extranxeiros, os adoptados por familias españolas en idade escolar así como os alumnos procedentes de grupos sociais reticentes á escolarización.

Son sobre todo, dous os problemas que se adoitan presentar no tratamento do alumno extranxeiro, un e o problema do idioma, e o outro, o peso das tradicións propias da súa cultura (aínda que estas cuestións son diferentes, en función do país de procedencia). Aínda así estas tradicións e coñecementos poden aproveitarse para facilitar a integración no grupo, mediante o estudo dalgunha peza ou autor do seu país, etc.. A cuestión do idioma non debería supor un problema, debido ó carácter procedimental da materia (convén lembrar que as aulas de inmersión lingüística só son obrigatorias nas ensinanzas do réxime xeral).

- Alumnos con alta capacidade intelectual.

O *Real Decreto 943/2003* regula as condicións para flexibilizar a duración dos diferentes niveis e etapas do sistema educativo para os alumnos con alta capacidade intelectual; en concreto, o artigo 9 fai referencia ás ensinanzas de réxime especial.

Esta flexibilización inclúe medidas e programas de atención específica para este alumnado, que poden consistir en incorporar ó alumno a un curso superior ó que lle corresponda por idade, sempre que a redución destes períodos non supere a metade do tempo establecido con carácter xeral, en casos excepcionais, poderase suprimir esta limitación. A todo isto hai que engadir aqueles alumnos con talento musical, no senso de acelerar o proceso formativo ou por ampliación das actividades específicas.

Unha situación que se pode dar é o caso do alumno que evoluciona moi ben no instrumento e, con todo, ten moitas dificultades para avanzar na materia de análise (ou ó revés), ante este caso non sería negativo abrir un debate ó respecto, entre todos os profesores de dito alumno, para ver que medidas se po-

den tomar para tratar de resolver o problema.

- Alumnos con necesidades educativas especiais.

Alumnos con discapacidade física ou intelectual, trastornos graves de conduta, problemas de adaptación, etc.

Tendo en conta as características das ensinanzas de réxime especial, non se contempla a posibilidade de alumnado con discapacidade intelectual, aínda que sí con discapacidade física. Neste caso tomaríanse as medidas oportunas para adaptarse a este problema, dependendo, tanto da discapacidade, como da materia, é dicir, adaptando os recursos materiais, ou axeitando os elementos do currículo, modificando obxectivos e adaptando contidos e criterios de avaliación.

Nos demais casos que poidan presentarse convén coordinar o traballo e as estratexias a seguir entre os diferentes profesores do alumno en cuestión, para así tratar de resolver os problemas.

8. RECURSOS MATERIAIS E DIDÁCTICOS

8.1. Recursos principais

Ademais do espazo axeitado e do material mencionado anteriormente, o material de traballo estará organizado polo profesor.

Os alumnos deberán asistir ás clases co material de traballo dado polo profesor, cun lapis, goma de borrar e papel pautado.

Os materiais a utilizar consistirán nos propios do aula, encerado, xices, equipo de música, piano, etc.

Facilitaráselle ó alumnos unha copia da partitura a analizar e, se é posible, farase unha audición da obra a traballar.

No que se refire ó repertorio a utilizar, abordarase o estudo analítico de obras de tódalas as épocas, dende o Canto Gregoriano ata a época actual, incidindo en maior medida nas obras dos séculos XVIII, XIX e XX.

8.2. Recursos tecnolóxicos

Tanto o computador como o teclado controlador son instrumentos moi útiles na clase de análise. O equipo informático podería dar lugar a moi interesantes posibilidades experimentais, tales como á modificación e manipulación do timbre, tempo, dinámica, etc., para apreciar os seus efectos formais, así como a creación espontánea de exemplos baseados nunha modificación no deseño melódico, no ritmo, na harmonía, etc.).

A aula de infomática debe ser un espazo que se pode empregar habitualmente para moitas actividades (contribuíndo así a súa variedade), entre elas, á visualización de análises, por exemplo.

Sería importante contar tamén cun proxector para así poder analizar en conxunto calquera obra e para outros posibles usos.

Outro recurso complementario é a visita de *páxinas web* de contido musical e pedagóxico relacionado coa materia de análise.

8.3. Actividades complementarias

As actividades dentro e fóra do aula terán como obxectivo complementar a ensinanza da materia, así como incidir sobre os contidos transversais.

Pódense realizar traballos en grupo sobre autores, instrumentos, estilos musicais, etc. para incidir nos elementos e procedementos propios da materia, como na educación en valores, o desenvolvemento das T.I.C. e o fomento da lectura, tratando de que utilicen unha correcta expresión oral (sen esquecerse nunca do exemplo que ten que dar o profesor, en tódolos sentidos e en todo momento).

Outras actividades complementarias moi positivas poden ser: (utilizando os medios audiovisuais para a proxección ou audición) visionar ou escoitar músicas de diferentes épocas, estilos, e así o alumno sacará as súas propias conclusións sobre cada época e o estilo musical (por suposto que se poden, e deben, escoitar outras músicas, procurando sempre que teñan unha mínima calidade). Na medida do posible (en función da dotación do centro), tamén se poden utilizar as novas tecnoloxías aplicadas á materia, tales como os programas de edición de partituras.

A asistencia a actividades como concertos ou conferencias fóra do horario lectivo, ou a participación dos alumnos en actividades que impliquen unha responsabilidade social, como concertos didácticos, ou en eventos que incidan en aspectos como a violencia de xénero, a conservación do medio ambiente, a educación para a paz, un consumismo racional, o racismo, etc., ou calquera outro que sexa positivo para unha mellor convivencia na sociedade na que vivimos.

Todas estas cuestións son moi importantes para fomentar nos alumnos os principios dos valores democráticos, da igualdade, da solidariedade, do respecto, etc.. Tamén se pode salienta a necesidade da música na sociedade actual.

9. BIBLIOGRAFÍA

A continuación preséntase un listado de obras para a materia que nos ocupa, que deben servir de referencia, tanto para os alumnos, como para o profesor:

- *Historia de la música occidental*, Donald Jay Grout - Alianza Música.
- *El Canto Gregoriano*, J.C. Asensio Palacios - Alianza Música.
- *La música medieval*, Richard H. Hoppin - Akal.
- *La música en el Renacimiento (I-II)*, Gustave Reese - Alianza Música.
- *Pequeñas formas barrocas y clásicas*, Katalin Szekely - Maestro.
- *Grandes formas barrocas y clásicas*, Katalin Szekely - Maestro.
- *Análisis de las formas musicales*, Ramón Roldán Samiñán - Si Bemol.
- *Cuaderno de análisis, iniciación al análisis musical*, R. Eguílaz Díaz - Enclave Creativa.
- *Guía analítica de formas musicales*, F. Llacer Pla - Real Musical.
- *Elementos constitutivos de la música: armonía, melodía, contrapunto y forma*, Ernst Toch - Idea

Books.

- *Tratado de la forma musical*, Clemens Kühn - Span Press Universitaria.
- *La música clásica*, Philip Downs - Akal.
- *Historia de la composición musical*, Clemens Kühn - Idea Música.
- *Análisis del estilo musical*, Jan LaRue - Span Press Universitaria.
- *La melodía*, Ernst Toch - Labor
- *Tratado de la forma musical*, Gulio Bas - Ricordi.
- *Formas de sonata*, Charles Rosen - Labor.
- *Curso de formas musicales*, Joaquín Zamacois - Labor.
- *Armonía*, Diether de la Motte - Labor.
- *Funciones estructurales de la armonía*, Arnold Schönberg - Labor.
- *La música romántica*, Leon Plantinga - Akal.
- *Técnica dodecafónica*, Carlo Jachino - Curci.
- *Enfoques analíticos de la música del siglo XX*, Joel Lester - Akal.
- *La música del siglo XX*, Robert Morgan - Akal.
- *Antología de la música del siglo XX*, Robert Morgan - Akal.
- *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Stanley Sadie - MacMillan P. Limited.
- *Anthology of Classical Music*, Philip Downs - Norton.

10. UNIDADES DIDÁCTICAS

Análise I

U.D. 1 - Motivo, semifrase, frase e período - Antecedente, conseqüente, desenvolvemento motívico e variación progresiva - Forma binaria e ternaria

U.D. 2 - O Canto Gregoriano - A Misa

U.D. 3 - O Órganum, Discantus, Conductus e o Motete

U.D. 4 - A Polifonía do século XVI - O Madrigal

U.D. 5 - O Barroco - A Imitación, Canon e a Invención

U.D. 6 - A Fuga

U.D. 7 - A Suite - A Suite orquestral

U.D. 8 - A Variación

U.D. 9 - A Sonata barroca

U.D.10 - O Coral - O Preludio coral

U.D.11 - O Concerto Grosso e o solista

U.D.12 - A Ópera - O Oratorio

U.D.13 - O Clasicismo - A Sonata clásica, Minué, Scherzo e Rondó - O Rondó-Sonata

U.D.14 - O Cuarteto

U.D.15 - A Sinfonía clásica - O Concerto clásico

U.D.16 - A Obertura

Análise II

U.D. 1 - O Romanticismo - O Lied

U.D. 2 - As pequenas formas pianísticas románticas

U.D. 3 - A Sonata romántica

U.D. 4 - A Sinfonía romántica

U.D. 5 - O Concerto romántico

U.D. 6 - O Preludio - A Suite Sinfónica

U.D. 7 - A Ópera romántica

U.D. 8 - O Drama Musical - O *Leitmotiv*

U.D. 9 - O Postromanticismo - O Poema Sinfónico

U.D.10 - O Nacionalismo musical - Rusia, outros países

U.D.11 - O Ballet

U.D.12 - O Impresionismo - Francia

U.D.13 - O Neoclasicismo - O Contrapunto no S. XX

U.D.14 - O Expresionismo - O Dodecafonismo

U.D.15 - O Serialismo - Indeterminación

U.D.16 - Novas correntes - O Jazz

11. DISTRIBUCIÓN TEMPORAL DAS UNIDADES DIDÁCTICAS

A continuación preséntase a distribución das 16 unidades didácticas (I e II de Análise), cos seus respectivos títulos e o número de sesións, ó longo do curso. Esta distribución pode variar sensiblemente no número de sesións, dependendo do calendario escolar, das avaliacións trimestrais, dos períodos vacacionais e do rendemento de cada un dos grupos. Esta temporalización está dividida en dúas sesións por semana de unha hora de duración e convén que entre elas haxa tempo dabondo para así asimilar o estudo e para prepara-los traballos da seguinte clase.

Tomamos como referencia un curso calquera onde o número de semanas lectivas é de arredor de 32, repartidas en 11, no 1º trimestre, 10, no 2º e 11, no 3º (22, 20 e 22 sesións respectivamente, en cada un dos trimestres).

ANÁLISE I

U.D.	Título	Sesións	Trimestre
1	Motivo, semifrase, frase e período - Antecedente, consecuente, desenvolvemento motivico e variación progresiva - Forma binaria e ternaria	2	1º
2	O Canto Gregoriano - A Misa	3	1º
3	O Órganum, Discantus, Conductus e o Motete	3	1º
4	A Polifonía do século XVI - O Madrigal	4	1º
5	O Barroco - A Imitación, Canon e a Invención	3	1º
6	A Fuga	7	1º
7	A Suite - A Suite orquestral	5	2º
8	A Variación	3	2º
9	A Sonata barroca	3	2º
10	O Coral - O Preludio coral	4	2º
11	O Concerto <i>Grosso</i> e o solista	5	2º
12	A Ópera - O Oratorio	5	3º
13	O Clasicismo - A Sonata clásica, Minué, Scherzo e Rondó - O Rondó-Sonata	7	3º
14	O Cuarteto	3	3º
15	A Sinfonía clásica - O Concerto clásico	5	3º
16	A Obertura	2	3º

ANÁLISE II

U.D.	Título	Sesións	Trimestre
1	O Romanticismo - O Lied	5	1º
2	As pequenas formas pianísticas románticas	7	1º
3	A Sonata romántica	4	1º
4	A Sinfonía romántica	3	1º
5	O Concerto romántico	3	1º
6	O Preludio - A Suite Sinfónica	3	2º
7	A Ópera romántica	3	2º
8	O Drama Musical - O <i>Leitmotiv</i>	5	2º
9	O Postromanticismo - O Poema Sinfónico	3	2º
10	O Nacionalismo musical - Rusia, outros países	6	2º
11	O Ballet	2	3º
12	O Impresionismo - Francia	6	3º
13	O Neoclasicismo - O Contrapunto no S. XX	3	3º
14	O Expresionismo - O Dodecafonismo	4	3º
15	O Serialismo - Indeterminación	3	3º
16	Novas correntes - O Jazz	4	3º